

KÖNYVTÁR- ÉS INFORMÁCIÓTUDOMÁNY

Általános kérdések

03/089

FERNÁNDEZ MOLINA, J. C. – MOYA-AMEGÓN, F.: Perspectivas epistemológicas „humanas” en la documentación = Rev. Esp. Doc. Cient. 25.vol. 2002. 3.no. 241-253.p. Bibliogr. 59 tétel.

Res. angol nyelven

„Humán” episztemológiai perspektívák az információtudományban

Informatika

Bár az információtudományi kutatások legnagyobb része gyakorlati természetű, a legutóbbi években jelentősen megnövekedett az elméleti problémákkal foglalkozó írások száma. Ezek legtöbbje a leginkább megfelelőnek ítéltető (fizikai, pozitivista, kognitív, hermeneutikai stb.) paradigma kiválasztásáról vitatkozik, s végeredményül mélységes fogalmi és terminológiai zűrzavart hoz létre.

Mindazok a „humán” vagy „felhasználó-központú” elméletek, amelyek a hetvenes évek végétől máig születtek, egyetlen közös ellenséget találtak: a pozitívizmust. A harc egyrészt a pozitívizmus ellen, másrészt annak helyéért folyt, hogy valamely elméleti megközelítés egyedül érvényesnek kiálthassa ki magát az információtudomány számára. E harcok teljesen negatív végeredményét összegzi egy 1997-es Library Quarterly cikk, melynek címe szerint „nincs szükségünk könyvtár- és információtudományi filozófiára, már így is eléggé meg vagyunk zavarodva”.

A kilencvenes évek közepétől a kognitív nézőpont vált a szakmai „újrátájékoztató” egyik fő mozgatójává, ám korántsem szerzett abszolút előnyt. Hátrányait jól mutatja az információ-menedzsmentben játszott csekély szerepe. Ezek a gyengeségek váltották ki az erősebben szociális megközelítést, mely számításba veszi a társadalmi és szervezeti kontextust is. A személyeknek az információval kapcsolatos viselkedését ugyanis nem csak egyéni jellemzőik kondicionálják, erősen befolyásolják társadalmi körülményeik, kulturális közösségük stb. is. A megoldást olyan keretek között kellene keresni, melyek lehetővé tennék a különböző episztemológiai pozíciók kibékítését és integrálását.

Mindazonáltal a javasolt „humán” episztemológiai perspektívák mellett szakterületünk klasszikus paradigmájáról sem feledkezhetünk meg, nevezük azt akár fizikainak, algoritmikusnak, pozitivistának vagy racionálisnak. Nincs ok arra, hogy elhagyjuk a racionalizmust és megtagadjuk a klasszikus tudományos metodológiát. Érdemes megkülönböztetnünk a dolgok tanulmányozását és az emberekkel való kapcsolatok tanulmányozását. Míg az első esetben a természettudományok klasszikus módszerei a leginkább megfelelők, a másodikban a hermeneutika lehet az egyik adekvát módszer. Mindezek a gondolatok csak arra vezethetnek, amit számos kutató is javasol: a különböző módszerek kombinációjához.

(Mohor Jenő)

03/090

SPORANE, B.: Ličnost' v informacionnom obšestve = Naučn.Teh.Bibl. 2002. 10.no. 64-72.p. Bibliogr. 6 tétel.

Személyiség az információs társadalomban

Információs társadalom; Informatika

U. Srejder, R. Gilarevskij és K. Lyytinen volt az, aki intenzívebben foglalkozott a személyiség (egyéniség) szerepével az információs társadalomban.

Mindhárman állítják: az ismeretek felhalmozásának, hasznosításának és terjesztésének során elsőrendű funkciót töltenek be a személyes impulzusok. Az információs társadalom létrejöttében mind nagyobb jelentőségük van a személyiség individuális céljainak. Az információ hasznosítója sem személytelen valaki.

A kifejlett információs technikák az emberi ismeretek átadásának és az információk kódolt adatbázisokká alakításának eszközei. Az információs technika tehát az ismeretátadás (a kódolt ismeretátadás) személyiségek révén működtetett eszköze.

Az információs társadalomról és benne a személyiség szerepéről szólva az alábbiak szögezhetők le:

1. Az információs társadalomban mindig tekintettel kell lenni a szubjektivitásra.
2. Az informálódásnak át kell hatnia mindazok tudatát, akiknek az információ érték.
3. Az információs társadalom fejlődésének-fejlettségének színvonalát a személyiségek informatív potenciálja (az információk általánosításának, keresésének, megőrzésének és átadásának képessége) és kognitív potenciálja (az ember képessége, hogy a felhalmozott ismeretek, szokások és tapasztalatok felhasználásával meg tudja oldani problémáit) határozza meg.
4. Az információs társadalomban nagy jelentőségűek a személyiség individuális céljai és törekvései.
5. Az információs rendszerek és hálózatok létrehozásánál meghatározó a személyiségi tudás és tapasztalat.
6. Az információs társadalomban az ismeretátadás eszközei a személyes tudás átadásának az eszközei egyben.
7. Ha valahol nincsenek kulturális bázissal rendelkező személyiségek, az információs társadalom nem jöhet létre. A kulturális bázis nem más, mint a személyiség lelki megalapozottsága. Az információs társadalomban a kultúra egyfelől ritualizáló szerepet (kollektív emlékezet, hagy-

mányörzés, a kulturális örökség átadása a következő nemzedéknek stb.), másfelől pedig innovatív szerepet lát el.

8. Az információs társadalom alapjait és vezető értékeit a személyiségek (használok és könyvtárosok) „adják ki”.
9. Ha nem volna így, az információs társadalomnak nincs túlélési esélye.
10. A könyvtár a jövőben is a személyes-személyi tudás bázisa marad. Nyilvánvalóan annak következtében, hogy gyűjti, rendszerezi és aktívan terjeszti a tudás hordozóit, hogy az emberi tudás ezáltal minél inkább hasznosuljon.
11. A könyvtár falai kitágulnak. Az intézmény, miközben globális méretűvé válik, továbbra is megőrzi társadalmi funkcióját: kulturális, tájékoztató, művelődési, szociális központi, társadalmi környezetet építő és baráti viszonylatok hálózatait szervező (human networking) szerepét.

(Futala Tibor)

Terminológia

03/091

VILAR, Polona: The influence of English on Slovenian library terminology = Aslib Proc. 54.vol. 2002. 5.no. 309-316.p. Bibliogr.

Az angol nyelv hatása a szlovén könyvtári terminológiára

Terminológia

A cikk annak a kísérletnek a tapasztalatait foglalja össze, amelynek célja annak megállapítása volt, milyen mértékben befolyásolja az angol nyelv a szlovén könyvtár- és információtudományi terminológiát. Három, 1998-ban illetve 1999-ben megjelent, 15 ezer szóból álló szöveget vizsgáltak. Nem a szavakat, hanem a szótöveket elemezték. A cél az volt,

hogy meghatározzák az angol eredetű szótövek számát, így felbecsülve az angol nyelv hatását. 3%-ban határozták meg a jelentős hatás mértékét. A kísérlet azt mutatta, hogy az angol szótövek túlsúlyban vannak az idegen eredetű szótövek között. Az angol eredetű szótövek mennyisége azonban 1,3% volt, ami alacsonyabb a jelentős hatásra kitűzött mértéknél.

(Autoref. alapján)

Történet

03/092

BYFORD, John: Publishers and legal deposit libraries cooperation in the United Kingdom since 1610: effective or not? = IFLA J. 28.vol. 2002. 5/6.no. 292-297.p. Bibliogr.

Res. francia, német, orosz és spanyol nyelven

A kiadók és a köteleespéldányban részesülő könyvtárak együttműködése az Egyesült Királyságban 1610 óta

Kapcsolat -intézményekkel; Könyvtárügy története; Köteleespéldány; Nemzeti könyvtár

A cikk a köteleespéldány történetét követi nyomon az Egyesült Királyságban 1610-től kezdve, és bemutatja az angol állami nyomda történelmi szerepét. A köteleespéldány-szolgáltatás a 18. és a 19. században gyorsan fejlődött; a szerző kiemeli Panizzi úttörő tevékenységét és az 1911. évi törvénnyel elért racionalizálás jelentőségét. Az elektronikus dokumentumok utóbbi két évtizedbeli térhódítása és a köteleespéldány jogú könyvtárak szerepe a nemzeti örökséghez tartozó anyagok megszerzésében széles körű vitához vezetett az új törvényi szabályozás szükségességéről. A cikk részletesen ismerteti a Kenny-jelentést, áttekinti a 2000 januárjában bevezetett, az általános gyakorlatról szóló megállapodást és a legújabb jogszabályi terveket. A kiadók és

a kötelempéldány jogú könyvtárak közötti együttműködés kulcsfontosságú a sikeres megoldás megtalálásában.

(Autoref.)

Lásd még 119

Kutatás

Lásd 89, 106

KÖNYVTÁR- ÉS TÁJÉKOZTATÁSÜGY

Általános kérdések

03/093

GAUDET, Françoise – LIEBER, Claudine: L'Amérique a votre porte: nouveaux usages, nouveaux services, nouveaux concepts de bâtiments ... un avant-gout de notre avenir? = Bull. Bibl. Fr. 47. tom. 2002. 6. no. 70-77. p. Bibliogr. lábjegyzetekben.

Res. angol, német és spanyol nyelven

Amerika a kapuknál ... Összevetés a franciaországi könyvtárügy helyzetével

Könyvtárügy; Összehasonlító könyvtártudomány

Vajon öt év múlva a francia könyvtárakat is elérik azok a változások, amelyekkel az amerikai könyvtárakban már ma találkozhatunk? Az új információs és kommunikációs technológiák a feje tetejére állítják a könyvtárak megszokott rendjét – ez a tény még nyilvánvalóbb az Egyesült Államokban, amelynek fejlettsége ezen a területen egyértelmű: az ott honok jobban el vannak látva e technológiákkal, bőségesebb az elektronikus források választéka, és mindenütt jelen van az internet. A használók visel-

kedése és szokásai változnak, és az amerikai könyvtárak technológiai fejlettsége nemcsak az állománygyarapításra van hatással, hanem a szolgáltatásokra és az épületek tervezésére is. Vajon milyen mélyen érinti meg a könyvtárosi szakmát ez a felfordulás? A két ország kultúrájának különbségei jól ismertek, de vajon a közeljövő francia könyvtára is más lesz-e, mint az amerikai?

(Autoref.)

Nemzeti könyvtárügy

03/094

ACCART, Jean-Philippe: Un investissement dans la connaissance: les services d'information et des bibliothèques au Royaume-Uni = Documentaliste. 39.vol. 2002. 6.no. 306-309.p. Bibliogr. lábjegyzetekben.

Res. angol, német és spanyol nyelven